

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

4. maj-kollegiet i Horsens er Danmarks første. Det rummer 40 kollegieværelser for unge under uddannelse.

A/S ULF OLSEN
NIKOLAJ PLADS 5
KØBENHAVN K.

MERKLIN
ALDERSROGADE 47
KØBENHAVN N.

L. A. LARSEN & SØN
GLAS - VAND - SANITET
LØNGANGSSTRÆDE 21 - KBH. K.
BYEN 6946

WORLD CINEMA

A/S DANSK LYSKOPI
SØLVGADE 10
KØBENHAVN K.

FABRIKEN „BØJCO“
VIBEHOLMSVEJ 17-19 GLOSTRUP

SKRÆDERIET
LYN
NØRREBROGADE 68 - KBH. N.

SØREN MADSEN
SM-LAMPEN
EMDRUPVEJ 54
KØBENHAVN NV.
SØBORG 8080

I. CANTOR A/S
NR. VOLDGADE 82 - KBH. K.

MALERFIRMAET
AXEL SEEHUSEN
HERMODSGADE 26 - KBH. N.

HERLEV-ELEKTRIKEREN
v/ H. VINCENTZ
HOVEDGADEN 111

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Stiftet 1945

Fondens kontor: St. Kannikestræde 10, Kbh. K.
(kontortid: 10—15, undtagen lørdag).

Telf.: Om dagen Minerva 1336, om aftenen Ordrup 5075 — Postkonto 780.

Medlemmer: Iflg. fundatsens § 4 kan som medlemmer af fonden kun optages danske statsborgere, der grundet aktiv indsats i frihedskampen i besættelsestiden har været indsat i danske eller tyske fængsler eller i danske eller tyske fange- eller koncentrationslejre. Danske sydslesvigere, der ikke har dansk indfødsret, men iøvrigt opfylder betingelserne, kan også optages, ligesom personer med norsk indfødsret, der har været boddende i Danmark og har øvet aktiv indsats i frihedskampen, også kan optages som medlemmer.

Formål: Iflg. fundatsens § 14 skal de midler, fonden har til rådighed til uddeling, fortrinsvis komme deporterede, sekundært alle de, der som følge af deltagelse i frihedskampen har været arresteret og interneret, til gode tilligemed disse sidstes efterladte. Kammeratskabshjælpen ydes til: 1) Kammerater, hvis helbred på grund af frihedskampen har lidt sådan skade, at de ikke økonomisk er i stand til at give deres børn den uddannelse, som de ellers ville have fået. 2) Børn efter faldne kammerater. — Beløbet skal fortrinsvis anvendes til at give børnene en uddannelse som den, deres fader ville have givet dem, hvis han var forblevet i live. 3) Tilskud til særlige formål udover de ovenfor under 2) nævnte til kammeraternes enker og børn. 4) Tilskud navnlig som hjælp til studieophold, rekreationsophold her i landet eller i de andre nordiske lande — og andre lignende øjemed.

Forretningsudvalget:

Formand: Konsul, advokat Kaj V. Dahl, Vitus Berings Plads 1, Horsens.
Næstformand: Generalmajor F. B. Larsen, Ejderkasernen, Rendsborg, Vesttyskland.

Kasserer: Statsaut. revisor H. C. Steen Hansen, St. Kannikestræde 10, Kbh.
Leder af fondens kontor: Arkitekt H. Kornbeck, Ordrup Jagtvej 137, Charlottenlund. Ordrup 5075.

Sekretær: Skoleinspektør Johs. Fosmark, Frederiksborgvej 109, København NV. T. Åg. 328.

Den øvrige bestyrelse:

Bankfuldmægtig Olav Holst,
Bengtastvej 6, Hellerup.

Seminarirektor, cand. mag.
Paul Holt, Århus.

Landsretssagfører Otto Jespersen,
Store Torv 16, Århus.

Arkitekt P. A. Johansen, Bernstorfs-
lunds allé 80, Charlottenlund.

Oberst K. Kjeldsen, Odense.

Tandteknikermester Leo Kæraa,
Banegårdspladsen, Århus.

Bibliotekar O. Leth, Johnstrupvej 8,
Sorø.

Aut. vand- og gasmester Johs. Loft,
de Mezasvej 18, Århus.

Førstelærer P. E. Mahler, Nr. Søby,
Fyn.

Dr. Børge Næsted, Store Torv 16-18,
Århus C.

Kontorchef O. Olesen, Grønnegade
20, Herning.

Landsretssagfører H. Rambusch,
Kongensgade 49, Esbjerg.

Pastor Poul Riis, Rosenvængets Side-
allé 5, København Ø.

Dommer K. Thestrup, M.F., Herning.

BLADET PIGTRAAD

Organ for og udgivet af Kammeraternes Hjælpefond. Udkommer med 12 numre årligt. Abonnement 15 kr. pr. år. (Girokonto 780 kan benyttes ved bestilling af abonnement).

SEKRETARIAT

Ekspedition, abonnements- og annonceafdeling: St. Kannikestræde 10, København K. (kontortid 10-15).
Minerva 1336.

Kontoret har lukket om lørdagen.

REDAKTION

Ansvarshavende redaktør: Skoleinspektør Johs. Fosmark. (Medl af Dansk Fagpresseforening), Frederiksborgvej 109, København NV.
Taga 328. (træffes bedst 17,30-18,30)

FORRETNINGSFØRER FOR BLADET

Arkitekt Henning Kornbeck, Ordrup
Jagtvej 137, Charlottenlund.

Telefon: Ordrup 5075.

TRYKKERI

A/S Folketidendes Bogtrykkeri,
Ringsted.

INDHOLD

	Side
Kvalificeret tillid?	179
Danmarks første friheds- kollegium	180
Hver by sit 4-maj-kollegium? ..	182
Politi-statistik	183
Hende derhjemme V	184
Gestapofangerne	187
Bøger	189
Af dagens post	189
Dagbogsblade	191

Kvalificeret tillid

Den vesttyske regering har bragt sig selv i søgelyset på en ret uheldig måde i den senere tid.

Årsagen er regeringens stilling til retsopgøret, idet man har truffet den afgørelse, at man ikke vil forlænge forældelsesfristen for udløbet af retsager mod nazistiske krigsforbrydere og krigsforbrydere.

Dette betyder i praksis, at der efter 8. maj 1965 ikke kan gennemføres nye retssager mod krigsforbrydere i de franske og britiske zoner og efter 1. juli ikke i den tidligere amerikanske zone.

Afgørelsen er naturligvis truffet udelukkende af indrepolitiske grunde. De mange retssager, der stadig verserer og rejser i kølvandet på retsopgøret, har en pinlig virkning i landet.

Af og til bliver en by og en egn rystet ved, at en højtstående embedsmand pludselig er midtpunktet i en retssag, og det bevirker, at et endnu større antal går og ryster for, at der bliver rodet op i deres fortid.

Mange gange fældes fremtrædende folk på bevismateriale, der er arkiveret i Østtyskland. Hver gang har det nye tyske styre lidt et prestigetab, og selv om Østtyskland og Vesttyskland ikke er på talefod med hinanden, burde man i Vesttyskland være så kloge på denne verden, at man indgik en aftale med Østtyskland om at få tilladelse til at affotografere alle dokumenter, der har en kompromitterende karakter.

Nogle vil måske synes, at det ville være rimeligt, om man fik materialet udleveret, men vi vil nu ikke støtte en sådan opfattelse, da man har grund til at regne med, at der stadig

i Vesttyskland kan findes indflydelsesrige personer, der kunne „komme til“ at lade akter forsvinde.

Luften er ikke rensset, og i stedet for at rense luften, ligger man og skælder ud på hinanden.

For vi mange, der gerne ser et nyt, parlamentarisk demokratisk Tyskland vokse op, har det været en trøst at følge den alvor, hvormed flere domstole arbejder med retsopgørssager. Vi har deri set et bevis for, at det officielle Tyskland mente det alvorligt.

Det europæiske samarbejde er i stadig udvikling, og en skønne dag er et forenet Europa en kendsgerning, for produktionsapparatet og handelslivet vil føre det med sig.

I dette øgede samarbejde vil man se på et udrenset Tyskland med sympati, hvorimod samarbejdsmulighederne i et snusket Tyskland vil give stadige gniderier.

Tilliden til den nye tyske stat kan kun skabes af nationen selv. Vi andre kan kun komme med en god vilje til samarbejde. Den tyske ungdom nyder udover Europa en ret stor good-will, fordi man føler, at den stort set er uden skyld.

Det vil ligefrem være en skændig gerning af den ældre generation at spærre vejen for denne ungdom, der i så mange tilfælde er lovende.

F-k.

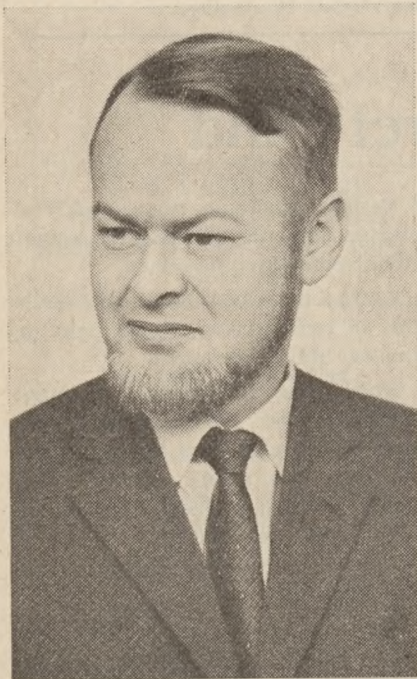
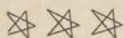
JULEAFTEN I MINDELUNDEN

Juleaftensdag kl. 15,45 arrangeres en højtidelighed i Ryvangen.

Fakkeltbærere holder æresvagter ved gravene og ved mindepladerne. Talen holdes i år af direktør Jens Lillelund, og Studentersangforeningen synger.

HORSENS fik Danmarks første FJERDE MAJ-KOLLEGIUM

Efor, ingenieur Jan Liep.

4. maj kollegiet i Horsens er Danmarks første i sin art. Det kan have flere årsager, måske var man mere vågne her i denne østjydske, frodige købstad, men navnlig lettede det sagen, at Teknisk skole i byen gennem nogle år selv havde arbejdet med tanken om et ungdomskollegium, så man fra den side kunne møde med 100.000 kr. plus grund og færdige tegninger.

Vi har bedt kollegiets ny efor, den 40-årige ingenieur Jan Liep, og Horsens tekniske skoles mangeårige administrator, fru Jytte Zilmer-Pedersen, der kender baggrunden og starten, sige lidt om kollegiet.

— Ejendommen står nu, d.v.s. i 1963, opført til 250.000 kr. Men den har dog, inventar inclusive, kostet ca. 450.000 kr. i sin tid. Udgravningen til kollegiet begyndte 30. juni 1947, grundstenen blev nedlagt 29. august samme år og kransen hejst 4. maj 1948. Og man tog bygningen i brug 1. april 1949.

Bygningen er, som forudsat i fun-

datsen, gældfri. Foruden de nævnte 100.000 kr., som Teknisk skole allerede havde indsamlet, indskød Frihedsfonden ca. 200.000 kr., og man modtog store gaver fra byens Håndværker- og Industriforening, fra byens Handelsstandsforening, fra Dansk Arbejdsgiverforening og fra en række firmaer og enkeltpersoner.

Gældfrit hus med 40 kollegie-værelser

Kollegiet har 40 værelser plus en mindre spisestue og en ret stor dagligstue, baderum, tekøkkener m.m. Det er ikke tanken, man her skal kunne lave varm mad, kantine findes heller ikke, men kollegianerne kan holde sig selv med tør kost og spise ude i byen, eller som nogle gør det hente mad i spande fra et eller andet spisehus eller pålægsforretning. Kollegiet er tegnet af arkitekt, m.a.a. Ove Boldt, Horsens.

Husets første bestyrelse bestod af tømrermester Max Møller, der var formand (han er nu død). Endvidere fuldmægtig, nu skatterådsformand Waldemar Sørensen (næstformand og sekretær), forstander Jørgen Melchior, Horsens tekniske skole (nu død), murermester Chr. Kjergaard Petersen (som i dag er kollegiets formand), sølvsmed L. Wikke, maskinarbejder Holger Hansen og læge J. E. Kieler (han er også død i mellemtiden).

Bestyrelsen skal iflg. vedtægterne bestå af syv mand, tre fra byens tekniske skole, indbefattet Horsens Ingeniørskole (Bygningsteknikum), tre fra Frihedsfondens lokalkomité og en fra Horsens Handelsstandsforenings bestyrelse.

Blandt de meget virksomme i starten var fra byens frihedsbevægelses side bl. a. den nævnte læge Kieler og den nyligt afdøde direktør Bjørn Rühne, HOKI.

Endvidere fortjener grosserer P. M. Daell, København, at nævnes. Han hjalp ivrigt med råd og dåd, og da

man på et vist tidspunkt stod og manglede et beløb endnu, indskød han af egne midler straks en rund sum. Han har også flere gange siden i årenes løb gæstet kollegiet i Horsens.

Efor undslap selv tyskerne

4. maj kollegiet i Horsens ligger på en vej med det ejendommelige navn „Geneesgade“, opkaldt efter en gartner, som engang ejede al jord her omkring. Hans datter er den berømte dansk-britiske danserinde, dame Genee, der vel idag er 70—80 år, og som i sin velmagt var Storbritanniens berømteste kongelige danserinde.

Kollegiet har skiftet efor flere gange. Den første var nu afdøde civilingeniør Aage Liep. Han afløstes 1955 af civilingeniør Johs. Mortensen, som nylig er tiltrådt en stilling som forstander for Esbjerg Bygningsteknikum, og han efterfulgtes derfor 1. august i år af den første efors søn, ingeniør Jan Liep.

Det er, som gadens navn, et særpræget navn. Og Jan Liep er da også oldebarn efter Peter Liep-slægten i Dyrehaven ved København. Oldefaderen var skytte derude, og oldemoderen hjalp på indtægterne ved at drive traktorstedet „Peter Lieps hus“. Man siger, efor har dog ikke undersøgt sagen til bunds, at slægten stammer fra en overgartner hos Frederik den Store og Voltaire på slotet „Sanssouci“, det potsdamske „Sorgenfri“ ved Berlin.

Jan Liep var, for at vende tilbage til nutiden, heldig under krigen, idet flere af hans klassekammerater fra Horsens Statsskoles 3. g. — m. fl. — efter nogle uheldige jernbanesabotager i Daugaard mellem Horsens og Vejle blev anholdt om morgenen den 22. april 1944. Men Jan Liep, der havde været med dem samme nat såvel som nogle gange før, undgik sin skæbne, idet den først anholdte, som tyskerne var fundet frem til, kun kendte et par navne.

Ingen piger

Og så skal vi vist tilbage til selve kollegiet. Her kan optages unge fra teknisk skole, ingeniørskolen og han-

delsskolen, men i praksis er det næsten kun unge håndværkere, som videreuddanner sig til bygningsingeniører, der bor her. Navnlig fordi den tekniske undervisning har andre terminer end handelsskolen, så når en ung håndværker har taget sin eksamen og forlader byen, er der ingen handelsskoleelever, som ikke forlængst har værelse. Derfor er det kun i ny og næ, der bor en elev på handelsskolen her.

Noget andet bemærkelsesværdigt er, at ganske vist siger vedtægterne udtrykkeligt, at her kan bo både unge mænd og kvinder under uddannelse her på kollegiet. Men praksis viser, at man aldrig har haft en ung pige blandt kollegianerne. I disse år uddannes en del „tekniske assistenter“, og det er et studium, som lige så mange unge piger søger til som unge mænd. Men det skifter med et halvt års praksis rundt om og et halvt år på skole. Og 4. maj kollegiets vedtægter her bemærker udtrykkeligt, at man helst skal bo mindst et år på kollegiet. Ingeniørskolens uddannelse er på 3½ år, og mange af de unge mænd bor her alle de 3½ år.

Nu til 1. november forlod 11 kollegiet efter endte studier, men der var straks 33 ansøgere på listen, så bestyrelsen måtte vælge. Men det er heller ikke mærkeligt, der er rift om pladserne.

I de fire af årets måneder betales for værelset 70 kr. I de andre otte måneder, hvor der fyres, betaler man 80 kr. Og i de første år lå priserne endda nede på 40 og 45 kr. Men alting er jo under udviklingens lov. Men stadig er det altså billigt, og her spiller det ganske givet ind, som vi nævnte i indledningen, at huset er gældfrit.

Hvad kræves der for at blive optaget?

Hvem kan så få lov at bebo et sådant værelse? Ja, fortrinsberettigede er unge, hvis forsørgere satte livet til under Danmarks frihedskamp. Eller folk, der selv var aktive dengang. Men det har jo kun teoretisk interesse, dette sidste, nu, hvor vi er 19 år fra freden.

Man tager ved udvælgelsen hensyn

til 1) ansøgerens økonomiske forhold og 2) til forsørgerens positive indsats, da Danmark var i nød. I det mindste skal faderen, hvis han ikke var aktivt med, kunne opvise „rene“ nationale papirer fra de år.

Her kommer unge håndværkere fra hele landet til videreuddannelse. De må, for at få plads her, udfylde et særligt ansøgningsskema, og af de 33, som søgte ind her nu til november, var der en tredjedel fortrinsberettigede, hvis forsørgere havde været aktivt med i frihedsbevægelsen. Somme tider får kollegiet med optagelsesansøgningen som dokumentation en kort beskrivelse af faderens indsats, attesteret af den lokale byleder eller frihedsfond el. lign. Andre gange er det bare en attestation af vedkommendes „rene“ papirer. Det er ting, man lægger vægt på. Sådan står det i vedtægterne, og huset bærer jo også 4. maj-navnet. Bestyrelsen foretager udvælgelsen, som derefter godkendes af Frihedsfonden i København.

Det daglige kollegie-liv

Efor bor ikke på kollegiet, men har fast kontortid her, mindst en aften om ugen. Det daglige tilsyn har en kollegiebetjent. Det er dog voksne og pæne unge mennesker, så der er aldrig problemer, understreger

Jan Liep. Man har heller ikke noget skrappt reglement, kun de naturlige regler for god tone; og et sted, hvor der helst skal læses flittigt, er det f. eks. indlysende, at der ikke må holdes gilder efter kl. 24.

Om det daglige liv siger Jan Liep ellers, at det går stille og roligt. Hvert år den 4. maj — som falder i en skoleperiode, et semester — er der lys i alle vinduer, og der holdes en lille sammenkomst for beboerne, hvor formanden kommer eller en anden taler ude fra. Tillige er der både en vinter- og en sommerfest og desuden en Sct. Hans tur, kortere eller længere væk.

Når der rykker ny hold ind, arrangerer man fælles kaffebord for at rydde de ny og de gamle sammen. Og derefter plejer kollegianerne at holde generalforsamling og at vælge en „kollegianer-bestyrelse“. Man holder på ordet kollegianer, ikke alumne, som det hedder nogle steder. Kollegiet har et godt sammenhold.

Der findes også en „Sammenslutning af 4. maj kollegiets venner“, som består af folk, der af en eller anden årsag interesserer sig for kollegiets ve og vel, samt af fhv. kollegianere. Foreningen skaffer en del midler. Man har f. eks. bekostet et fjernsyn, et nyt Dannebrog, tilskud til Sct. Hans-turen m. m.

4. maj kollegiet i Horsens. Den store bygning er holdt i rolige, danske linjer.

Mindetavlen over de 18 fra Horsens, som døde i frihedskampen.

Mindetavlen

Vi skal vist også lige til sidst bemærke, at vort nuværende kongepar, kong Frederik og dronning Ingrid, besøgte kollegiet den 16. juli 1949, og at kollegiet på forskellig vis har modtaget udsmykningsgaver i årenes løb. I en af gangene ser man et stort gipsrelief, der forestiller arbejdets rytme i en række håndværkertyper. Desuden har Ny Carlsbergfonden skænket et par malerier.

På efor-kontoret ses endvidere et stort Bernadotte-portræt, og endelig må vi ikke glemme det vigtigste af det hele, vil vi næsten mene: I forstuen ses i den ene væg et stort sandstensrelief, en mindetavle over dem, der gav livet her fra Horsens og omegn. Det er 18 gode danske navne, og teksten midt i relieffet lyder:

Til minde om den danske ungdoms indsats i Danmarks frihedskamp 1940—45 rejstes dette kollegium på foranledning af Horsens tekniske skole og Frihedsfonden samt ved borgernes offervilje.

*Drenge, I drenge, som døde,
I tændte for Danmark
i dybeste mulm
en lysende morgenrøde.*

JOHS. RASMUSSEN.

Hver by sit 4. maj Kollegium

Der tænkes på de byer, der har unge under videregående uddannelse

Familien af 4. Maj Kollegier udvides stadig, og måske findes der mulighed for, at enhver by i Danmark, som har unge under en videregående uddannelse, kan få et kollegium, som kan tjene ungdommen og samfundet og samtidig stå som et mindesmærke for frihedskampen.

For en halv snes år siden startedes som et samarbejdsorgan for 4. Maj Kollegierne, Kollegierådet med grosserer P. M. Daell som formand og med 3 repræsentanter for hvert af 4. Maj Kollegierne. Kollegierådet mødes en gang om året for at udveksle erfaringer og nyheder om kollegiedriften, og mødet går på skift imellem kollegierne. I år holdtes mødet den 6. november på 4. Maj Kollegiet i Aarhus. For første gang var Aabenraa repræsenteret i kollegierådet, nemlig af inspektør N. J. Enemark, og det oplystes, at kollegiet forventes indviet den 4. maj næste år. Det er hensigten på dette kollegium at understrege det sønderjydske præg på samme måde som Marstal-kollegiet er blevet de søfarendes kollegium.

Også i Tønder er byggeplanerne så langt fremme, at der nu er sikret

grund til opførelse af et 4. Maj Kollegium, og der arbejdes i øjeblikket med skitseprojektering.

På mødet i Aarhus var der enighed om, at Kollegierådet må være en blivende institution, som efter Frihedsfondens opløsning stadig må kunne holde sammen på 4. Maj Kollegierne og forvalte den arv, som Frihedsfonden vil betænke sine kollegier med. Der tænkes her ikke så meget på den økonomiske del som på de idealer, hvorpå kollegietanken blev realiseret og på betydningen af, at disse idealer fortsat får lov at præge kollegierne og de unge, som her får tilbud om godt og billigt ophold i deres studietid.

Der blev på mødet fremsat forslag om, at der oprettes en kollektiv reservefond, som i en prekær situation kan yde økonomisk hjælp til et nød-stedt kollegium. En sådan fond må ikke dø af inflationssyge, men skal holdes vedlige, f. eks. ved at hvert værelse på de bestående 4. maj kollegier pålægges en månedlig afgift svarende til en arbejdstime om måneden, i øjeblikket for eksempel 5 kr. pr. måned. Der findes nu ca. 500 4. maj-kollegieværelser, og det må forudses, at der — hvis forslaget vedtages — hvert 10. år må være så mange penge i sikkerhedsfonden, at der kan uddeles et beløb til start af et nyt 4. maj kollegium. På den måde vil de unge i overensstemmelse med 4. maj-tankerne medvirke til, at stadig flere unge vil kunne nyde de samme goder, som de selv nyder.

Der blev nedsat et udvalg, som skal arbejde videre med den fremsatte skitse og med andre forslag om at fastholde det særpræg, hvoraf 4. maj kollegierne er opstået. Udvalget fik følgende sammensætning: redaktør Hakon Stephensen, Frihedsfonden, København, kontorchef Th. Dige, Frederiksberg, lektor G. Bolwig, Odense, landsretssagfører A. Ilfeldt, Aarhus, landsretssagfører H. Rambusch, Esbjerg, navigationsskolebestyrer P. E. Pålsson, Marstal, redaktør N. A. Eigenbroth, Aalborg, og skatterådsformand Waldemar Sørensen, Horsens.

» **Politi-statistik** «

vedrørende deportationen til tyske KZ-lejre

Den 19. september 1964 var der forløbet 20 år siden den tyske besættelsesmagts aktion mod politiet. I den anledning bringes herved en redegørelse vedrørende aktionen og dens følger for de deporterede, idet redegørelsen formentlig kan tænkes at have særlig interesse for de mange politimænd, der er ansat efter krigen.

Under den tyske besættelse af Danmark i årene 1940—1945 blev ialt 1971 danske politimænd af besættelsesmagten deporteret til tyske KZ-lejre. Der blev ved aktionen den 19. september 1944 ialt deporteret 1916 politimænd. Da den største del af politistyrken i 1943—1944 bestod af reservepolitibetjente (rpb.), honorarlønnede politibetjente og politibetjente, og da tyskerne ved aktionen den 19. september senere løslod de politimænd, der var fyldt 55 år, kom disse grupper til at danne den største del af de deporterede.

Antallet af de deporterede fordelte sig i charger således:

Ordenspolitiet:

Reservepolitibetjente	759
Politibetjente (heri honl. pb.er)	583
Overpolitibetjente af 2. grad ...	114
Overpolitibetjente af 1. grad ...	163
Politiassistenter af 2. grad	49
Politiassistenter af 1. grad	16

Kriminalpolitiet:

Kriminalbetjente	176
Kriminaloverbetjente	56
Kriminalassistenter af 2. grad	13
Kriminalassistenter af 1. grad	1

Øvrige polititjenestemænd .....

Ialt .....

Ved aktionen den 19. september blev de på Sjælland anholdte politimænd fra København pr. skib transporteret til Lübeck og derfra videre pr. jernbane til KZ-lejren Neuengamme uden for Hamburg, hvortil de ankom den 21. september om aftenen.

De politimænd, der var anholdt i Jylland og på Fyn, blev ført til Frøslevlejren og derfra til Neuengamme.

Efter en uges ophold i Neuengamme blev politistyrken pr. bane transporteret til KZ-lejren Buchenwald ved Weimar.

Under opholdet i Buchenwald blev 500 mand sendt på arbejdskommando til Taucha, hvor de blev indsat i arbejdet med bygning af en jernbandedæmning ved en ammunitionsfabrik. Arbejdet blev tilendebragt i løbet af ca. 14 dage, og 499 mand vendte tilbage til Buchenwald. En døde på denne tur.

I begyndelsen af december måned 1944 blev 200 mand ved Dansk Røde Kors' foranstaltning i busser ført til Frøslevlejren, hvor nogle umiddelbart efter blev frigivet, medens andre måtte forblive i lejren indtil kapitulatio- nen. De 200 mand drejede sig om syge og fædre til mange børn. Endvidere indgik i de 200 mand politikommissærer og politifuldmægtige.

En halv snes dage senere blev de resterende politimænd pr. bane ført til krigsfangetejren Mühlberg, idet der dog i Buchenwald måtte efterlades 78 mand, der på grund af sygdom ikke kunne tåle transporten.

I løbet af december måned 1944 og januar måned 1945 blev politistyrken overført til forskellige arbejdslejre. Nogle blev sat til arbejde på flyvemaskinefabrikker, andre i miner o. s. v., medens en stor del blev beskæftiget ved oprydningsarbejde i byer, der var ramt af luftbombardementer. 120 mand forblev dog i Mühlberg, dels på grund af sygdom og dels som tolke. De politimænd, der blev sendt på arbejdskommando, blev fordelt på 18 arbejdspladser. Under Mühlberg sorterede Torgau Stalag IV D med 10 arbejdslejre, der modtog 778 politimænd, medens Oschatz Stalag IV G med 8 arbejdslejre havde 656 politimænd beskæftiget.

I slutningen af marts 1945 afhentede Svensk Røde Kors en del af politistyrken i arbejdslejrene og på arbejdspladserne, medens andre med tog blev transporteret tilbage til Mühlberg, og efter nogle dages ophold her gik transporten videre med Svensk Røde Kors til Neuengamme. Opholdet her varede for nogles vedkommende ca. 14 dage, medens andre kun var een eller nogle få dage i lejren, idet Røde Kors umiddelbart efter påbegyndte videretransporten til Frøslevlejren. I slutningen af april måned 1945 blev ca. 900 mand overført til Sverige, medens en del af de resterende blev afhentet i Frøslev den 3. maj 1945 og ført til Københavns frihavn, hvor de den 4. maj gik ombord i færgen til Malmø. Efter et par timers ophold på færgen blev de løsladt. Den sidste del af politimændene, der var tilbage i Frøslev, blev løsladt herfra ved kapitulationen.

Det skal tilføjes, at et antal politimænd blev anholdt og deporteret til Tyskland før den 19. september 1944. Den overlevende del af disse politimænd blev i marts 1945 ført til Neuengamme.

Den 19. september 1944 internerede besættelsesmagten en del politimænd på politigården i København, hvorfra de senere blev overført til Frøslevlejren eller Vestre fængsel og nogle videre til tyske KZ-lejre.

I tiden mellem den 19. september 1944 og kapitulationen blev flere politimænd anholdt af besættelsesmagten, og nogle af disse blev også deporteret til Tyskland, medens andre blev interneret her i Danmark.

Af det samlede antal deporterede afgik 78 ved døden under opholdet i Tyskland, og 3 døde på danske sygehuse under besættelsen og på grund af sygdom som følge af KZ-opholdet. Af de resterende 1890 politimænd er indtil udgangen af december 1963 udgået 753 mand af styrken af følgende årsager:

Ialt hjemkommet fra Tyskland 1890	
Afgået ved døden inden afsked fra tjenesten	94
Afsked på grund af sygdom	41
Overgået til anden tjenestemandstilling	20

Afsked på grund af alder med pension	100
Afsked efter ansøgning u. pension (væsentligst rbp.er)	229
Afsked uden pension iøvrigt	56
Afsked på grund af personaleindskrænkning (rbp.)	213
Ialt	753

Pr. 31. december 1963 ialt tjenestegørende, der har været i KZ-lejr 1137

Med hensyn til invaliditetsspørgsmålet for de tjenestegørende er opgørelsen også pr. 31. december 1963, og her er civil- og landpolitiet medtaget under ordenspolitiet, ligesom politimestre og politifuldmægtige er medregnet under dette tal.

Antal KZ-fanger tilbage i polititjenesten	Ialt 1137	Heraf invaliderede	539 eller 47,4 %
Heraf ord. ..	878	408 eller	46,4 %
Krim.pol. ...	259	131 eller	50,6 %

For så vidt angår invaliditetsprocenten kan oplyses, at der ikke ydes invaliditetserstatning, hvor erhvervs- evnen skønnes forringet med mindre end 5 %.

De invaliderede 539 tidligere KZ-fanger kan efter invaliditetsprocenten deles op i to grupper, invaliderede fra og med 5 % til og med 9 %, og invaliderede med 10 % og derover.

Antal invaliderede mellem 5 % og 9 %	Ialt 539	294 eller	54,6 %
Heraf ord. ..	508	212 eller	52,0 %
Krim.pol. ...	131	82 eller	62,6 %
heraf med 10 % og derover	Ialt 539	245 eller	45,4 %
Heraf ord. ..	408	196 eller	48,0 %
Krim.pol. ...	131	49 eller	37,4 %

Det vil føre for vidt at drage eksempler frem fra de enkelte politikredse vedrørende invaliditetsprocenten i den styrke, der er tilbage af KZ-fangerne, men det kan siges, at procenttallet i et par af de mellem-

store politikredse ligger fra 50 % og op til 76 %. Der er her som i så mange andre politikredse forskellige forhold, der spiller ind med hensyn til sygdommens art og invaliditetsprocenten. Det kan også være alderen på det tidspunkt, hvor deportationen fandt sted.

Tallene har allerede ændret sig siden opgørelsen pr. 31. december 1963, idet såvel afskedigelser som dødsfald har ændret tallene. Endvi-

dere ændrer antallet af invaliderede sig måned for måned, idet flere, der ikke tidligere har fået tillagt en invaliditetsgrad, ved genoptagelse af deres sag får tillagt en sådan, ligesom flere ved genoptagelsen af deres sag får forhøjet invaliditetsgraden.

Ivar Tarby, ob.
Rpch.s afdeling,
personaleregistraturen.
(Politibladet).

☆☆☆ Hende derhjemme

Det er vist en kendsgerning, at hende derhjemme ikke endnu har haft ordet. Kvinder og mænd har skrevet om oplevelser her og under deportationen; men hende, der gik derhjemme i angst og spænding, har man ikke tidligere læst om.

Vi bringer i dette nummer femte afsnit af en fortsat skildring, skrevet af en kvinde, hvis mand pludselig forsvandt for hende.

V.

„Hvor har De været så længe?“
Inga stod på Dagmarhus foran gestapomanden, der havde Thors sag. „Jeg har været syg“, svarede hun.
Til hendes forbavselse vidste han alt.

„Ja, De har været på hospitalet og derefter ude at rejse. Hvem har De besøgt i Sydsjælland?“

Han så på hende med det lurende blik, som hun nu kendte alt for godt.

„Min moster“, svarede hun kort. „Jeg har været på rekreation“, føjede hun til.

Det forstod han. Har man været syg, tager man på landet bagefter til sin familie for at rekreere sig.

Det var der ikke noget underligt i. „Kan jeg få passérseddel til fængslet og se min mand?“

Han stod og så grundende på hende, der var alligevel noget, han ikke forstod.

„Følg med“, sagde han ikke uvenligt, og så kom nøgleknippet frem. Den ene dør efter den anden blev låst op og låst i, og til sidst havnede de i det første kontor. Døren blev omhyggelig låset, og hun sad alene overfor Thors bøddel.

Han tog en cigaret og bød hende. Inga afslog den. Det onde glimt kom igen frem i hans øjne, og pludselig bøjede han sig frem imod hende og borede sine øjne i hendes, idet han spurgte: „Hvor bor Deres bror?“

„Det har jeg jo sagt flere gange“, svarede Inga og gentog Svends adresse inde i byen.

„Nej, nej, nej“, råbte han rasende og fo'r op.

Inga rustede sig til et større forhør, men til hendes store overraskelse skete der ikke mere, skønt hun kunne se på ham, at han var klar over, at hun vidste, hvor Svend og Tove holdt sig skjult.

Måske indså han, at det var håbløst at få hende til at røbe sin slægt.

Han satte sig til skrivemaskinen og fik langt om længe en passérseddel udfærdiget.

Inga skyndte sig ned ad de mange trapper. Idet hun ville forlade vestibulen, hørte hun én råbe farvel på dansk.

Hun standsede og vendte sig om.

Der stod en tysk vagtmand i sin uniform henne ved væggen, og det var ham, der havde råbt. De så på

hinanden, den danske kvinde og tyske mand.

Der var dyb medfølelse i hans alvorlige blik, som om han bad om forladelse for det onde, de gjorde hende.

Så fandtes der altså ét menneske indenfor Dagmarhus' mure, der endnu ikke havde mistet sin menneskelighed og turde vise det.

Hun så nøjere på ham. Og pludselig vidste hun, hvem han var — en dansk dreng i den tyske trøje, fordi han var tysk statsborger og nu var blevet voksen og tvangsindkaldt for at kæmpe for en sag, der ikke var hans.

Han havde utallige gange stået i hendes hjem, da hun boede i Sydslesvig. Hun huskede den dag, da han sammen med andre spejderkammerater aflagde spejderløftet:

— Jeg lover på min ære og efter bedste evne at være tro mod Gud og kongen og mit fædreland, Danmark, og at holde spejderloven.

Det åbne blik, det sydslesvigske, syngende sprog, som altid virkede så fascinerende på hende.

Hendes ture til Dannevirke, når Thor holdt balfester med sine spejdere derude og hun var gæsten, der skulle komme.

Som i et glimt så hun det altsammen. Det var et forunderligt møde.

Skønt de var alene i vestibulen, turde hun for hans skyld ikke gå hen til ham. Endnu en stund blev de stående og så på hinanden, og han læste i hendes øjne, at hun havde genkendt ham.

Skønt det var tåget og trist udenfor, syntes hun dog, at en solstråle havde strejft hende.

Da hun kom ned på Rådhuspladsen, fangede hun et glimt af Svend.

Uden at hun vidste det, fulgte han hende, når hun gik på Dagmarhus. Det var nemlig ikke første gang, hun så ham. Når Thor var til forhør, stod Svend trolig time efter time og så på den lille bil, der holdt og ventede på at køre ham ud til fængslet igen.

Inga smilede ved tanken om gestapomanden, der ville give meget for at fange Svend, og så stod han ofte lige neden for hans vinduer.

Hun gik ikke hen til ham, hun vidste, at han havde set hende, og

hun var klar over, at på Dagmarhus var der øjne, der fulgte hende, og hun skyndte sig hen for at hyre en taxa til at køre hende ud til fængslet.

☆

Inga stod i samtalecellen og ventede på Thor. Endelig kom han. Han så dårlig ud, syntes hun. Hver gang kvinden — der skulle overvåge samtalen — vendte ryggen til, hviskede han: „Hvor er Svend?“

Men inden hun nåede at svare, var kvinden agtpågivende igen. Kun 10 minutter måtte de tale sammen. Ivars død turde hun ikke fortælle ham om; men da samtalen var forbi, og de skulle forlade cellen, blev kvinden optaget af én, der ville spørge hende om noget, og det benyttede Thor sig af. Ganske højt og frejdigt sagde han, idet han begyndte at gå op ad trappen:

„Svend er vel i Sverige?“

Inga fattede sig hurtigt og svarede i samme frejdige tone:

„Ikke endnu; men han rejser snart“.

Ingen havde mærket noget usædvanligt.

Inga vidste nu, at Svend måtte rejse. Der måtte være en grund til, at Thor var så ivrig for at få ham bort.

Måske de forhørte ham om Svend, eller måske de var på sporet af ham.

Hun blev mere og mere angst. Mon Svend og Tove ikke mere var sikre ude i villaen i skoven.

Samme aften tog hun med en sporvogn til Nordhavn og tog toget til Klampenborg. Hun forvissede sig om, at ingen fulgte hende ad den lille skovsti, der gik langs jernbanen. Der var så fredeligt derude i skoven, og den dybe stilhed gjorde hende godt.

Hun gik og tænkte på Thor. Hvor måtte dagene være lange i den lille celle uden mulighed for beskæftigelse.

Nu må han da få tid til at tænke sig om. Hun mindes, at hun så ofte har sagt til ham, når han var allermost rastløs: „Sæt dig stille ned og tænk dig om“. Måske har Gud tilladt dette her, for at give Thor tid og lejlighed til at finde sig selv. Det hender jo, at Gud tager mennesker af-sides, når de får for travlt.

Inga vil gerne se en mening i det altsammen, og her på den stille skovsti folder hun sine hænder og beder om, at Thor i den stilhed, han sidder i, må blive mere lydhør for Guds stemme.

Da hun nåede ud til villaen, blev hun forskrækket over, at Svend endnu ikke var kommen.

„Jeg så ham på Rådhuspladsen, da jeg kom fra Dagmarhus“, fortalte hun.

Tove var urolig, kunne hun se, skønt hun gjorde alt for at skjule det, og Inga fik en mistanke om, at Svend var inde i meget mere illegalt og farligt arbejde, end hun vidste.

„Er Svend sabotør?“ spurgte hun pludselig.

„Nej, Inga, ikke det jeg ved af“.

„Hvad er du så urolig over?“ spurgte Inga igen.

Et øjeblik så det ud, som om Tove ville betro sig til hende, men hun opgav det igen.

☆

I samme øjeblik stod Svend af toget ved Klampenborg station, han gik ud til Strandvejen og igen ind i skoven, dog ikke længere, end han stadig kunne se vejen. Kun et par minutter ventede han, så kom en lille grå vogn i hurtig fart, bremsede op, og føreren stod ud og gik samme vej som Svend, der trak sig dybere ind i skoven.

Endelig standsede han ved et stort birketræ og afventede her den anden.

„Du er meget præcis“, nikkede han, „har du listen med“. Tyskeren trak et stykke papir op af lommen. „Her“, hviskede han og rakte papiret over til Svend, som hurtigt løb listen igenem.

„All right“, sagde han og så på tyskeren. „Du spiller højt spil, tror du, at du kan blive ved at klare dig derinde?“

Tyskeren trak på skulderen, „det skal nok gå“, mente han, og med et barsk smil tilføjede han: „De for-dømte hunde derinde skulle bare vide, at vi tre nede i vestibulen — der står og skal passe på dem — er deres værste fjender — forøvrigt“, føjede han til, „din søster var på Dagmarhus i dag“.

KØBENHAVNS KUL- & KOKS KOMPAGNI

AKTIESELSKAB

ISLANDS BRYGGE 22 - KØBENHAVN S.

NORVA

MASKINFABRIK A/S
KØBENHAVN NV.

A/S THEODOR KRÜGERS EFTF.

KONFEKTIONSBYEN - LEERSØ PARKALLE 109
KØBENHAVN Ø.

CHR. JENSEN

BEFRAGTNING &
SKIBSAGENTUR A/S
DR. TVÆRGADE 9
KØBENHAVN K.

GRUE & CO.

AKTIESELSKAB
TUBORGVEJ 50 - 52
KØBENHAVN - HELLERUP

BYENS KLICHE ANSTALT

FREDERIKSSUNDSVEJ 269
BRØNSHØJ
TELF. BELLA 5666

OPPENHEJM OG PRANGEN

RÅDHUSPLADS 59
KØBENHAVN V.

**HØY PETERSEN OG
ARNE JENSEN AKTS.**
STRUENSEGADE 7-9
KØBENHAVN N.

SKANDINAVISK LINIETRAFIK A/S

TUBORG HAVN

HELLERUP

**DANSK ENGELSK
LAKRITS FABRIK A/S**
GLOSTRUP

TAGE OLSEN A/S

RØNNEGADE 1
KØBENHAVN Ø. - TELF. 29 48 00

BERG'S BOGTRYK
GLENTEVEJ 53 - NV.
TLF. ÆGIR 19

ALFRED RAFFEL A/S
VODROFFSVEJ 46 - KØBENHAVN V.
TELF. 35 23 43

AAGE BUCK JEPPESEN
FJEDERFABRIK
HEJREVEJ 39 - KBH. NV.

ALLAN CHRISTENSEN & CO.

GL. TORV 8 - KØBENHAVN K.

BONDES BOGTRYK - OFFSET
HEJREVEJ 39 - KØBENHAVN NV.
TELEFON ÆGIR 6100 - 9700

FRITZ PAUSTIAN JUN.
HEIMDALSGADE 39
KØBENHAVN N.

Svend stivnede. „Min søster, ken-
der du min søster?“

„Ja“, svarede tyskeren kort. „Hun
så så bedrøvet ud, da hun kom ned.
Hvad havde de gjort hende, nazisvi-
nene deroppe?“

„Jeg har ikke fået talt med hende
endnu“, svarede Svend. „Tror du vi
får ham ud af fængslet?“

„Ja“, mente tyskeren, „i hvert fald
vil det ellers være første gang, det
mislykkes for os“.

De talte sammen endnu nogle mi-
nutter, og da de var færdige, spurgte
tyskeren: „Bor du herude?“

„Nej“, sagde Svend roligt. „Jeg
tager med næste tog ind til byen“.

De skiltes, og Svend fulgte tyske-
ren så langt ud til vejen, så han kun-
ne se ham køre bort.

Derefter gik han ned til skovstien
og fulgte den, ligesom hans søster
havde gjort en halv time før.

Inga kan ikke sove den nat. Hun
ligger og hører på biltrafikken ude
på landevejen. Hvad er nu det? Er
det ikke en bil, der kører ind i sko-
ven?

Sæt de ved, hvor Svend holder sig
skjult.

Og hun har lovet Thor, at få ham
til at rejse til Sverige.

Flere gange sidder hun op i sengen
og lytter, men endelig bliver hun træt
og udmattet og falder i søvn.

Med et sæt farer hun op. Det har
ringet på dødklokken, og det er midt
på natten.

Så har de endelig fundet ham.

Hun sætter sig op, medens hjertet
dunker hårdt i brystet, hun mere aner
end hører, at Svend er ved at komme
i tøjet inde i soveværelset.

„Vent endnu et øjeblik“, hører hun
ham sige ganske sagte til Tove. Og
så tænder Tove lyset på trappen, og
gennem den åbenstående dør ser Inga
nu Tove løbe ned ad trappen i sin
morgenkjole.

Hun kommer nu i tanker om halv-
taget udenfor vinduet i soveværelset.
Svend vil vel prøve at smutte den vej
og løbe ind i skoven, hvis det er ty-
skerne.

I en fart springer hun ud af sen-
gen, lægger sengetæppet, der ligger i
fodenden af sengen, op over den og
løber på bare fødder ind i soveværel-

set. Vinduet er åbent og Svend står
med det ene ben ude på halvtaget,
parat til flugt.

Med forbavelse ser han sin søster
hoppe i den varme seng, som han lige
har forladt. De lytter begge to, og
ånder lettet op. Det er nattevagten,
som vil fortælle, at de har glemt at
slukke lyset i kælderen.

Gestapofangerne

JULESAMMENKOMST

Den årlige julesammenkomst hol-
des i Admiral Gjeddes Gård torsdag
den 17. december kl. 20.

Provst Holm, tidligere Frøslev-lej-
ren, taler. Der er servering, juletræ
og frit samvær.

AKTUEL AFTEN

Januar måned kalder foreningen
ikke til arrangementer, men torsdag
den 18. februar bliver der aktuel af-
ten.

Grosserer Egil Barfod har fornylig
besøgt Nato-baser i USA og fortæl-
ler indtryk fra sin interessante rejse.

Landsstævne i pinsedagene

**Der bliver foredrag, kammerat-
ligt samvær, udflugter — og
norske gæster.**

Landsforeningen Gestapofangerne
holdt landsrepræsentantskabsmøde på
Vartov søndag den 15. november.

Der var repræsentanter fra Århus,
Randers, Sønderjylland og Køben-
havn. Arild Mikkelsen valgtes til di-
rigent.

Formanden, lektor Jørgen Barfod,
indledte med en fyldig beretning.

Arbejdet har vist, at der er brug
for vor forening, den dækker et be-
hov, sagde formanden.

Om besøget i Oslo den 17. maj sag-
de han i beretningen, at stævnet var
forløbet fint og godt i alle måder. Vi
har grund til at være glade for denne
kontakt med nordmændene. De er en
munter kontakt i vort arbejde.

Man havde givet de købstadordne-
de skoler tilbudet om et foredrag af
en modstandsmand den 29. august el-

ler på en anden dag, og 115 skoler
havde taget mod tilbudet.

En enkelt foredragsholder havde
meldt afbud til skolen samme dag,
han skulle møde, og det var jo be-
klageligt.

Det var formandens ønske, at ar-
bejdet med skoleforedragene skulle
decentraliseres, men da afdelingerne
ikke havde været aktive på dette om-
råde, var arbejdet udført centralt.

Rapporterne om skoleforedragene positive.

Beretningerne fra skoler og fore-
dragsholdere var positive for de 98
procent af tilfældene.

Fra flere ungdomsforeninger var
der kommet anmodninger om at stil-
le en taler til rådighed.

Formanden ønskede et mere nært
samarbejde med afdelingerne. Man
var for træge til at lade høre fra sig.
Det måtte kunne blive bedre. Man
lovede sidste år at gå i arbejdstøjet.

Om samarbejdet med andre fore-
ninger sagde formanden, at man
havde deltaget i et komitémøde med
det formål at koordinere begivenhe-
derne den 9. april og 4. maj, når de
runde dage skulle fejres.

Man havde deltaget i samarbejdet
til fordel for rejsningen af et monu-
ment i Neuengamme.

Formanden havde rettet en hen-
vendelse til formanden for Kamme-
raternes Hjælpefond, konsul Kaj V.
Dahl, for at opnå, at bladet „Pig-
tråd“ kunne bevares som et samlen-
de organ, også efter at hjælpefonden
som sådan ophørte.

Nye afdelinger ønskes oprettet.

Der fortælles om forhandling om uli-
gheden af at oprette nye afdelinger
f. eks. på Fyn, i Sønderjylland og i
Vestjylland.

Foreningen er interesseret i kon-
takt med initiativtagere.

På foreningens vegne udfører Chr.
Karstensen en del arbejde i Sønder-
jylland, men måske ville nogle melde
sig for at hjælpe ham.

Der fulgte korte beretninger fra
afdelingerne i Randers og Århus.

Randers har således sin blomster-
fond i orden, mens Århus arbejder
med sin løsning af sagen.

C. J. BORELLA

ALGADE 32
VORDINGBORG

H. KLARSKOV JEPPESEN

STATSAUTORISERET REVISOR
ALGADE 34
VORDINGBORG - TELF 860

KR. MIKKELSEN

ISENKRAM
VORDINGBORG

A/S NYKØBING F.

BRYGHUS

O. NIELSEN & DEHN A/S

STUBBEKØBING

S. P. JENSEN & CO. A/S

KALUNDBORG

HJALMAR JØRGENSENS

CIGARFABRIK
FAXE LADEPLADS

SKOTØJSMAGASINET

OLUF HANSEN
STORE-HEDDINGE - TELF. 169

RASMUSSEN KERT

GULDSMED
STEGE

TOMMERUP
BOGTRYKKERI

STEGE

HANS JENSENS EFTF.

TRIKOTAGEFABRIK
IKAST

MIDTJYDSK TRÆLASHANDEL

BRDR. NEDERGAARD
SILKEBORG

K. T. DAMGAARD-JENSEN

ROSENKRANTZGADE 12 - AARHUS

DANSK SMEDE- OG MASKINARBEJDERFORBUND

VESTERGADE 11 - SILKEBORG - TELF. 771

STUBBEKØBING-BOGØ SPAREKASSE

SKÆLSKØR BANK

AKTIESELSKAB

TH. ØSTERGAARDS EFTF. A/S

NYKØBING F.

A/S SYDSJÆLLANDS JERN FORRETNING

NÆSTVED

SPAREKASSEN FOR VORDINGBORG,

PRÆSTØ OG OMEGN

VORDINGBORG

GRUNDTMANN

TRIKOTAGE
VORDINGBORG - TELF. 784

LILLE SKENSVED & OMEGNS

FODERSTOFFORENING

Bøger

Stampe aflagde regnskab. Det var revideret og godkendtes. Man håber på et lysere regnskab til næste år.

Formanden havde udarbejdet et forslag til nye love. De fulgte de gamle love et langt stykke, men havde visse ændringer for at øge kontaktmulighederne. Forslaget blev tiltrådt med få ændringer.

En del nyvalg til landsstyrelsen.

Til ny landsstyrelse valgtes lektor Jørgen Barfod (formand), arkitekt Ove Ch. Lembche, Randers (næstformand), automekaniker Henry Clausen (sekretær), Mogens Petersen (kasserer), skoleinspektør Johs. Fosmark, København, og J. Chr. Bach, Århus.

Der blev bragt en hjertelig tak til de afgående for deres arbejde. Det var Niels Stampe, Arild Mikkelsen, Silvio Fugl og E. Christiansen (Randers).

Under eventuelt oplyste formanden, at landsstævnet i år var henlagt til Krogerup Højskole. Det holdes i pinsedagene 5., 6. og 7. juni. Nærmere program ventes snart at foreligge.

Nordmændene er indbudt — og deltagere.

FOREDRAGSVIRKSOMHEDEN

Den 29. august er den dato, vi først og fremmest har i sinde at koncentrere vor foredragsvirksomhed om på skolerne over hele landet, men vi står selvfølgelig altid til rådighed, når foreninger eller klubber ønsker vor hjælp til et foredrag om besættelsestiden. Det er glædeligt at se, at flere foreninger har forstået dette.

I den sidste tid har vore foredragsholdere således været i virksomhed følgende steder: Den 17. september har skovrider Løfting holdt foredrag for Dansk Vandrelaug, Vejleafdeling, den 1. oktober talte major Knud Jansson for Rover spejderne i Charlottenlund, den 15. oktober var det Jørgen Barfod, der fortalte om besættelsestiden i Lærlingenes Fællesafdeling for Metalindustrien i København, og den 27. oktober indledte malermester Ingolf Sørensen en diskussion i Den socialdemokratiske Ungdom i Ballerup.

Husk det, og fortæl det til andre — vi er altid parat.

EN LÆGE SA DET SKE

Paul Thygesen: Læge i tyske Konzentrationslejre. Stig Vendelkærs Forlag, 1964. 134 s. Ill.

Det må siges at være et velvalgt tidspunkt at udsende et næsten uforandret optryk af Paul Thygesens bog fra 1945 som billigbog.

Det er en rystende og dog nøgtern skildring af liv og død i tyske koncentrationslejre. Når megen litteratur om disse lejre — en skamplet på den tyske nation (citater) — er gået i glemmebogen, vil denne bog hævde sig som et gribende og troværdigt vidnesbyrd om „Herrefolkets“ samvittighedsløse fremfærd på grund af sin sammentrængte og dog detaljerede saglighed. „Intet undrer en — og ingen beretning er for én usandsynlig eller overdrevet — når man selv har været i det.“

Den er til enhver tid læseværdig som en ansporing til at ofre tid, penge og blod for at undgå lignende rædsler.

Under den løbende diskussion i Tyskland, om straffelovens forældelsesfrist på 20 år også skal gælde for krigsforbrydelser, er bogen et vægtigt indlæg mod, at folk, som har gemt sig under falsk navn til 1965, kan komme frit frem og nyde borgerlig agtelse til trods for deres umenneskelige forbrydelser. Koncentrationslejrenes bøddler bør ikke tåles som ligeberettigede med andre borgere i et ordentligt samfund.

Paul Thygesen retter et meget alvorligt stød mod den tyske befolkningens påståede uvidenhed angående lejrenes eksistens, og hvad der foregik i dem. Som vi andre også ved, er et pigtrådshegn meget gennemsigtigt, og fangekommandoer færdedes og arbejdede meget uden for lejrene.

SS-lægerne og andre embedslæger kalder han rent ud „Forbrydere mod deres egen stand og forbrydere mod al humanisme“.

De enkelte fanger havde nok i de-

res egne plager — udstrakte måske deres følelser til en snævrere kreds af venner og kammerater. Men det må have været en uendelig meget hårdere skæbne som læge at blive stillet over for tusinder af svære sygdomstilfælde og være blottet for midler til at hjælpe. Vi må derfor være Paul Thygesen taknemmelig for, at hans trods al gennemlevet elendighed har ofret kraft på at aflægge sit vidnesbyrd i denne anklagende og manende skildring.

Nogle linier fra slutningen af 1. udgave er udeladt i denne, men kunne godt være taget med, da man nu arbejder med at rejse et minde på Neuengamme-lejrens område. Han skriver nemlig i anledning af et genbesøg i Husum: „På dette sted rejser de tabte år og de tabte muligheder sit anklagende råb mod rummet.“

Vi læser med vemod Arnulf Øverlands gribende digt om „Muselmanden“, og Per Ulrichs tegninger, som er ny i denne udgave, er gavnlige for forståelse hos uindviede. Andre har set muselmænd nok.

Bogen har ærinde til alle, som har myndighed og ansvar, og til ungdommen, som vil arve begge dele.

O. I. LETH.

Af
dagens
post

AF DAGENS POST

„Bladets indhold er fremragende, saglig, nøgtern, national; men det er der sikkert andre, der har sagt.“

Abonnenten har fået bladet i flere år og slutter: „Det har været en oplevelse at læse det.“

HENRY FRIEDERICHSEN,
statsaut. revisor.

STOF TIL NÆSTE NUMMER

December-nummeret udkommer 15. december, og stoffet bedes fremsendt til den 5. december.

M. MADSEN

VESTERGADE 7 - SILKEBORG

ARBM. COOP.

ENTREPRENØRFORRETNING
SILKEBORG

**SILKEBORG
HUSHOLDNINGSSKOLE**

L. DAMGAARD NIELSEN
TLF. SILKEBORG 965

**FREDERIKSBERGGADES
SMEDEFORRETNING
SILKEBORG**

DUKKEHJEMMET
ØSTERGADE 6 - SILKEBORG

H. REIMAR NIELSEN A/S
SILKEBORG

KNUD NIELSEN
BLOMSTERFORRETNINGEN REX
IKAST - TELF. 51042

ELECTRIC
K. JENSEN & E. AGERKILDE
TLF. 735 - VIBORG - TLF. 736

SILKEBORG ANDELS-SVINESLAGTERI

SILKEBORG

A/S WINKLER & WINDSLØV

SILKEBORG

I/S C. PETERSEN

SØNDERMØLLE KLÆDEFABRIK
PR. VIBORG

PRIVATBANKEN FOR VIBORG OG OMEGN

AKTIESELSKAB
VIBORG

V. NØRGAARD NIELSEN

RADG. INGENIØR M. af I.
VIBORG

VIBORG STIFTS FOLKEBLAD

J. N. KJÆRSGAARDS TØMMERHANDEL
AKTIESELSKAB
VIBORG

SCHUMANN's HERREMAGASIN

VIBORG

19/9.

REINEFARTH ENDNU PÅ FRI FOD

FLENSBORG. Det tyske fjernsyn har trods alle bestræbelser fra CDU's side ikke mistet sin brod: I en udsendelse i aftes belystes de tyske og internationale problemer i forbindelse med Warszawa-opstanden i eftersommeren 1944 på en måde, der måtte få selv de mest letargiske seere til at rette sig op i lænestolen og gnide øjnene.

Ikke nok med, at man på letforståelig vis gjorde det klart, at „Warszawa“ var den kolde krigs begyndelse. Man „stak“, så det måtte svide ikke mindst i de tyske kredse, der hævder, at SS var en kegleklub. Man interviewede SS-general Heinz Reinefarth, i mange år borgmester i Vesterland og landdagsmand i Kiel, og lod ham tilsyneladende uimodsagt hævde, at han intet kendte til de massenedskydninger, der foregik i umiddelbar nærhed af hans hovedkvarter (en bus) i en af Warszawas hovedgader. Derefter kom flere mere eller mindre „menige“ SS-medlemmer, politi- og administrationsfolk til orde: „De hævdede lidenskabeligt eller sagligt det modsatte.

— En SS-mand, der havde deltaget i en massenedskydning af mænd, kvinder og børn i en gård, erklærede over for mig, at han var medlem af Reinefarths afdeling, sagde et øjenvinde.

Statsadvokaturen i Flensborg har nu i adskillige år arbejdet med Reinefarth-sagen. Først fandt man intet og henlagde sagen. Siden blev man tvunget til at genoptage den. Tilsyneladende har man intet fundet endnu, for Reinefarth er stadig på fri fod . . .

22/9.

LIVSVARIGT TUGTHUS KRÆVES FOR SS-GENERAL WOLFF

BONN. Statsadvokaten i München har i dag krævet den 64-årige tidligere Himmler-adjutant, SS-general Karl Wolff, idømt livsvarigt tugthus for meddelagtighed i mord på over 300.000 jøder under krigen.

Efter anklagemyndighedens opfattelse er det i processens løb blevet bevist, at Karl Wolff organiserede 300.000 jøders deportation fra Warszawas ghetto til gaskamrene i udryddelseslejrene, og at han sammen med Himmler deltog i henrettelser af over et hundrede uskyldige jøder i Minsk. Disse forhold gør ham efter statsadvokatens mening til en af de hovedansvarlige for jødeudryddelserne.

Statsadvokat Benedikt Huber sammenlignede Wolff med Adolf Eichmann og sagde: — Under Eichmann-processen så verden, at et udryddelsesapparat kunne

sættes i gang fra et kontor; ligesom Eichmann var Wolff manden, der dræbte, mens han sad ved sit skrivebord.

Den anklagede syntes ikke at være overrasket over, at statsadvokaten krævede ham idømt livsvarigt tugthus — han sad roligt og gjorde uanfægtet sine notater under hele anklagerens plaidoyer. I morgen, tirsdag, får forsvareren, dr. Aschenauer, ordet.

23/9.

WOLFFS FORSVARER KRÆVER SS-GENERALEN FRIFUNDET

BONN. Dagens retsmøde i krigsforbryderprocessen i München mod den tidligere Himmleradjutant, Karl Wolff, indledtes med en overraskelse: Nævningedomstolen standsede den del af anklaget mod Wolff, der drejede sig om massakren på over 100 jøder i Minsk.

Anklagemyndigheden har selv anmodet om dette skridt. Efter dens opfattelse er Minsk-komplekset af underordnet betydning sammenlignet med anklagen mod Wolff for mord på 300.000 jøder i forbindelse med deportationerne fra Warszawas ghetto. Statsadvokaten har krævet Wolff idømt livsvarigt tugthus.

Krav om frifindelse

I dag krævede forsvareren, dr. Rudolph Aschenauer sin klient frifundet.

Dr. Aschenauer byggede sit plaidoyer op på påstanden om, at Wolff ikke var indviet i de nazistiske planer om jødeudryddelserne.

„Uden magt“

— Den anklagede var en personlighed uden magt i SS-apparatet, sagde forsvareren. Himmler var chefen for det tyske politi og delte statshemmelighederne med Hitler. Wolff derimod var ikke indviet, han var sin herres gesandt og ikke mere.

Efter dr. Aschenauers mening har statsadvokaten ikke kunnet føre bevis for, at Wolff på noget tidspunkt har besøgt en udryddelseslejr eller at han har været klar over, at de 300.000 jøder fra Warszawas ghetto, hvis deportation han organiserede, blev bragt til gaskamrene.

Kapitulation i Italien

Forsvareren henviste også til, at Wolff ved sine hemmelige forhandlinger med de allierede bag Hitlers ryg havde sørget for en tidlig tysk kapitulation i Italien og derved reddet mange menneskers liv.

30/9.

10.000 NAZI-KRIGS- FORBRYDERE ER PÅ FRI FOD

BONN. Den tidligere amerikanske chef-anklager under krigsforbryderprocesserne på fri fod.

På denne baggrund var det uforsvarligt, at den 20 års forældelsesfrist for nazistiske krigsforbrydelser udløber i 1965, sagde Kempner. Bonn-regeringen må sørge for en forlængelse af denne frist.

Dr. Kempner foreslog, at fristen blev forlænget til 1975. Det vesttyske retsvæsen har nemlig først haft mulighed for atanfølge krigsforbryderne siden 1955.

30/9.

NEDERLANDSK PROTEST MOD HYLDEST TIL FR. CHRISTIANSEN

VYK. Den 82-årige fhv. flyvergeneral Friedrich Christiansen er blevet midtpunkt i en bitter strid, fremkaldt af, at han for et par uger siden var genstand for stor hyldest fra offentlig side.

Såvel fra tysk som fra nederlandsk side er der fremsat protester under henvisning til, at virakken omkring den aldrende general, der i 1948 blev dømt som krigsforbryder i Nederlandene, i høj grad skader det tysk-nederlandske forhold.

Friedrich Christiansen, der i forvejen er æresborger i Vyk — her er også en gade opkaldt efter ham — modtog for et par uger siden ved det store flyvestævne i Vyk den fornemme Daedalus-plakette i guld, ligesom han blev hædret med Udet-plaketten. Bag æresbevisningerne stod den tyske flyveklub og Vyk by.

Ansvar for Puttens udslettelse?

Hyldesten til Friedrich Christiansen er ikke mindst faldet de nederlandske modstandsfolk for brystet. Christiansen tillægges ansvaret for, at den nederlandske landsby Putten den 1. oktober 1944 blev udslettet af SS-enheder som represalier for drabet på to tyske officerer. Hele den mandlige befolkning førtes til koncentrationslejren Ladelund i Sydtønder amt, hvor ikke færre end 107 hollandske drenge og mænd omkom under de frygteligste lidelser. Kun stedets daværende tyske præst, Arthur Meyer, talte „Roma midt imod“, og han forsøgte at lindre fangerens ublide kår.

1/10.

SS-GENERAL WOLFF 15 ÅR I TUGTHUS

BONN. Den 64-årige tidligere Himmler-adjutant og SS-general Karl Wolff blev i dag ved nævningedomstolen i München idømt 15 års tugthus for krigsforbrydelser. Han kendtes skyldig i meddelagtighed i mord på over 300.000 jøder, hvis deportation til udryddelseslejrene han havde organiseret.

Processen varede i to og en halv måned og blev fulgt med stor interesse i ind- og udland. Sandsynligvis var det slet ikke kommet til nogen retssag, hvis Wolff havde været lidt mere forsigtig. Han kunne i dag have været en fri mand. Justitsmyndighederne blev først opmærksom på ham i 1961, da han offentliggjorde en artikel om sin tidligere chef Heinrich Himmler i

et illustreret ugeblad. Statsadvokaten gav sig til at studere hans forhold nærmere, og i januar 1962 blev Karl Wolff anholdt.

Han var gået i glemmebogen

Arsagen til, at den tidligere så fremtrædende SS-general helt kunne gå i glemmebogen, var først og fremmest hans opførsel i slutningen af krigen. I 1943 blev han højeste SS- og politifører i Italien, og det lykkedes ham gennem hemmelige forhandlinger med den amerikanske efterretningschef Allen Dulles bag Hitlers og Himmlers ryg at fremskynde den tyske kapitulation i Italien. De allierede betalte deres taknemmelighedsgæld ved ikke at anklage ham i Nürnberg sammen med de andre topnazister, og således kunne han føre et roligt og sikkert liv i efterkrigstidens Tyskland.

Nu må han imidlertid betale regningen for at have følt sig for sikker.

Han „vidste ikke noget“

Under hele processen påstod Wolff, at han ikke vidste noget om jødeudryddelserne under krigen. Han havde først fået kendskab til de nazistiske forbrydelser efter 1945, sagde han. Den anklagedes stilling blev imidlertid gang på gang ryttet af vidner, som fortalte, at de havde set ham ved flere lejligheder i forbindelse med jødehenrettelser.

I domspræmisserne hedder det, at Wolff var SS-føreren Himmlers nærmeste fortrolige. Han var chef for Himmlers personlige stab og SS-organisationens forbindelsesled til Hitler. Wolff var indviet i alle store planer, kendte Himmler og Hitler nøje og identificerede sig med deres ideer. Han havde dog ikke selv kompetence til at udstede ordrer, men satte en ære i at udføre Himmlers ordrer til punkt og prikke.

På baggrund heraf kan det efter rettens mening ikke være sandt, når Wolff påstår, at han ikke var klar over, at de 300.000 jøder, som han sendte østpå med store togtransporter, blev ført direkte til gaskamrene.

Dommen på 15 års tugthus svarer hverken til anklagerens eller forsvarerens påstand. Statsadvokaten havde krævet den 64-årige idømt livsvarigt tugthus, og forsvareren havde nedlagt påstand om frifindelse. Umiddelbart efter domsforkyndelsen meddelte forsvareren, dr. Rudolf Aschenauer, at han ville appellere dommen.

10/10.

SVENSKER UDVIST AF VESTTYSKLAND

BONN. Den 61-årige svensker Walter Grün er i dag blevet udvist fra Tyskland, fordi han havde forsøgt at oprette en neo-nazistisk organisation.

Han havde søgt kontakt med tidligere fremtrædende funktionærer i nazipartiet

for at oprette en „national koordinationskomité for Europa“.

Svenskeren har skrevet flere bøger, hvori han fordømmer det demokratiske system og roser nazisterne. Mussolini og Hitler kalder han således for „behjertede patrioter“.

15/10.

PANSERPLADE TIL FRIHEDSMUSEUM

HOLSTEBRO: Gårdejer Holger Christensen, Ny Nagstrup ved Idum, har skænket Frihedsmuseet i Holstebro en panserplade, som han i 20 år har brugt som brandsikringsplade under en ovn. Panserpladen stammer fra den canadiske „Flyvende Fæstning“, der styrtede ned i Idum 13. oktober 1944.

14.10.

SAMARBEJDET SKAL PRØVES

General Fl. B. Larsen.

Jyllands-Postens medarbejder skriver fra X-by i Holsten til bladet for 14. oktober om den store Nato-øvelse.

Hvordan fægtningerne i de kommende dage vil udvikle sig, ved i øjeblikket kun den mand, der har planlagt og ledet manøveren, chefen for de allierede landstyrker i Jylland, Fyn og Slesvig-Holsten, generalmajor F. B. Larsen. Og han røber naturligvis intet om detaljer, men udtaler sig gerne om principperne:

— Baggrunden for enhedskommandoen er, at Danmark og Tyskland i fællesskab skal forsvare Fyn og den jyske halvø fra Skagen og til Elben. For at kunne løse denne opgave skal enheder af to vidt

forskellige hære i givet fald kunne kæmpe sammen og samtidig på alle områder bevare deres nationale egenart, sprog, uddannelse og taktiske fremgangsmåder. Forudsætningen for, at dette kan ske, må naturligvis være, at man i fredstid har prøvet dette samarbejde og forsøgt at finde frem til, hvor vanskelighederne ligger. Derfor holder vi denne øvelse.

— Kan De tænke Dem, hvor det kan knirke?

— Nej, men jeg kan fremhæve det positive: en rent ud forbløffende god vilje på begge sider til at få det bedst mulige ud af samarbejdet.

31/10.

AUSCHWITZ-DOKUMENTER UDSTILLES

KIEL. Auschwitz skal ikke blive glemt. Derfor vil „Bund für Volksbildung“ arrangere en vandreudstilling med fotografier og andre dokumenter fra denne koncentrationslejr. Udstillingen begynder i slutningen af november i Pauls-kirken i Frankfurt, hvorfra den kommer til Kiel. Forbundsregeringen, landsregeringer og fagforeninger har givet finansiel støtte til gennemførelse af dette forehavende.

På udstillingen vil der bl.a. blive vist fotografier, som er taget af SS'ere, koncentrationslejranger og allierede. Museer i Praha og Auschwitz har stillet dokumenter, fangedragter, gasdåser og forarbejdet menneskehår til rådighed for vandreudstillingen. Ifølge oplysninger fra „Bund für Volksbildung“ er det mest indtryksfulde nogle akter, hvori er nedfældet en tjekkisk fanges skæbne fra arrestation til hans tilintetgørelse i gaskamret.

DACHAU-KLUBBEN

NY FORMAND

Allerede ved generalforsamlingen i Dachau-klubben i marts måned meddelte formanden, Svend Busk, at han agtede at trække sig tilbage fra formandsposten næste år. Imidlertid har Svend Busk den opfattelse, at foreningen bør foretage sig noget ekstraordinært i anledning af det forestående 25-år for 9. april og 20-året for 4. maj.

Han meddelte derfor bestyrelsen på et møde onsdag den 18. november, at han ønskede at trække sig tilbage allerede nu, så der kunne blive en rimelig tid for efterfølgeren til at gøre forberedelser. Bestyrelsen har derefter valgt Erik Willy Beermann, Toldbodgade 61, København K, Palæ 631 x, til at fungere som formand, indtil valget kan blive forelagt generalforsamlingen.